

Güler: Saruhan

3443 - كلشني شرواني ثم الصاروخاني العثماني الصوفي
الشاعر المتخلص بكلشي - عاش في عهد السلطان محمد الفاتح

المترقى بعد سنة 1483/888

أنظر : عثمانلي مؤلفري 388/2 ؛ تذكرة لطيفي ص 283

284 ؛ تذكرة سالم ص 119 - 122) من تصانيفه :

1 - ديوان كلشني صاروخاني - في الأدب (ف)

بايزيد عمومي رقم 5280 ؛

2 - راز نامه - في التصوف والأخلاق (منظوم) (ت)

تاريخ التأليف 864 هـ ؛ تحفه للسلطان فاتح محمد خان ؛ علي

أمري منظوم 55 ورقة ؛ رقم 46 ؛ رقم 859 ، 932 ؛

YAYINLANAN ESERLERİN
KÜTÜPHANESİ

3 EKİM 2006

1068

علي رضا قره بلوط، معجم المخطوطات الموجودة في مكتبات
استانبول، الجزء الثاني، [y.y.,t.y.] İSAM 141628 ،

070330
Gülşani Sarukani

Moḥammad Ġazzi, *al-Kawākeb al-sā'era be a'yān al-me'at al-āšera*, ed. Jebrā'il Solaymān Jabbur, 3 vols., Beirut, 1979, II, p. 84. Elias John Wilkinson Gibb, *A History of Ottoman Poetry*, 6 vols., London, 1958-65, II, pp. 374-75. Moḥyi Golšani, *Manāqeb-e Ebrāhīm Golšani/Menāqib-i Ibrāhīm Gülşeni*, ed. Tahsin Yazıcı, Ankara, 1982. Maḥmud Jamāl-al-Din Ḥolvi, *Lamaẓāt-e ḥolwiya az lamaẓāt-e 'olwiya*, ed. Mehmet Serhan Tayşi, Istanbul, 1993, pp. 523-37. Kasım Kufralı, "Gülşeni," in *Al* IV, pp. 835-36. Modarres, *Rayḥānat al-adab* V, p. 115. Moḥammad-Amin Riāḥi, *Zabān o adab-e fārsi dar qalamrow-e 'Oīmāni*, Tehran, 1369 Š./1980, pp. 175-76. Helmut Ritter and Benedikt Reinert, "Die persischen Dichterhandschriften der Fatih-Bibliothek in Istanbul," *Oriens* 29-30, 1986, pp. 233-34. Sāleḥ, *Manāqeb-e awliā-ye Meṣr*, Bulāq, 1262/1846 (summary of the preceding). 'Abd-al-Waḥḥāb b. Aḥmad Šā'rāni, *al-Ṭabaqāt al-kobrā*, 2 vols. in one, Cairo, 1954. M. Şefik Korkusuz, *Taḍkera-ye mašāyeḡ-e Āmed/Tezkire-i Meşayih-i Āmiā*, Istanbul, 1997, pp. 125-30. Moḥammad-'Alī Tarbiat, *Danešmandān-e Āḡarbayjān*, Tehran, 1314 Š./1935, pp. 318-20. John Spencer Trimingham, *The Sufi Orders of Islam*, Oxford, 1971. Şādeq Wejdāni, *Selsele-nāma-ye Kalwatiya*, Istanbul, 1338-41/1919-22, pp. 48-50. Tahsin Yazıcı, "Gulshani, Ibrāhīm b. Muḥammad," in *EP*² II, pp. 1136-37.

(TAHSIN YAZICI)

GOLŠANI, MOḤYI MOḤAMMAD b. Faṭḥ-Allāh b. Abi Ṭāleb, scholar and author in Persian and Turkish and inventor of an artificial language (b. 935/1528-29, d. after 1015/1606-07). Born in Edirne of a family originally from Shiraz, he went in 953/1546 to Istanbul and in 959/1552 to Cairo to join his brother who was in government service.

In Egypt, Golšani was made a deputy judge and became the disciple of Aḥmad Kayālī, son and successor of Shaikh Ebrāhīm Golšani, founder of the Golšani order, whose daughter he married. He remained until his death in Cairo, serving as the custodian (*torbadār*) of the main Golšani hospice in the city. He is said to have died in 1014/1605-1606 (Tāher, p. 162), but he himself writes (*Manāqeb*, p. 492) that he was eighty years old in 1015/1605-1606.

Golšani had a sound knowledge of both Persian and Arabic and because of his excellent command of Persian, he was known to his Turkish contemporaries as "Ajame Kuček." He invented a kind of forerunner to Esperanto called Balibilen.

Works. Golšani claimed to have written a hundred different works, but only forty-three of them are known today. His Persian works include *Ketāb-e ma'āb*, a work in two parts dealing with God's knowledge ('*elm-e kodā*') from the viewpoints of legal scholars, the Sufis, and the philosophers; *Ketāb-e ḥaqq al-yaqin*, a book on similar topics containing answers given by 'Abd-Allāh b. Mobārak Marvazi to questions put to him, as well as rel-

evant traditions and stories; a *divān* containing poems mostly in Persian and some in Turkish; *Alfiya-ye Moḥyi*, a collection of *ḡazals* in Persian and Turkish, sometimes wrongly ascribed to Moḥyi's son; *Mašāder-e Alsenā-ye arba'a*, a quadrilingual dictionary, in which Persian is taken as the base and equivalents are given in Turkish, Arabic, and his artificial language. Balibilen (e.g., the equivalent to Pers. *ābād kardan* "to cultivate, to develop" are: Turk. *şanlıtmak*, Ar. *ta'mir*, Bal. *baram*); *Moқтаşar-e 'elm-e mawjudāt*, a collection of mostly Persian quatrains and *mostazāds* dealing with Sufi topics and containing numerous chronograms on contemporary events; *taḡnises* of a poem of 'Abd-al-Raḥmān Jāmi and two *ḡazals* of Ḥāfez. He also translated from Persian into Turkish the *Foruḡ al-Ḥaramayn* of Moḥyi'l-Din Lāri (d. 933/1526-27) on the rituals of *hajj*, adding to it material of his own and re-entitling it *Hoda'l-Ḥaramayn*, and the *Ḥosn o del* of Fattāḥi Nišāburi (q.v.), expanding some parts of it and abbreviating others.

Thirty-four of Golšani's surviving works are in Turkish. The major ones are: *Loḡat wa qawā'ed-e Balibilen*, a grammar of Moḥyi's artificial language, in which he offers no explanation for its name; *Manāqeb-e Ebrāhīm Golšani*, containing important information not only on the founder of the Golšani order, but also on the Āq Qoyunlu (q.v.), the early years of Shah Esmā'il I Şafawi and his relations with the Ottomans; *Nafaḡat al-aşār*, a versified work of 2,552 verses (*ba'its*) listing the governmental personalities he knew and describing the stages of Sufi wayfaring; *Aḡlāq-e kerām*, the abbreviated version of the lost *Aḡlāq-e kabir*, in which he discusses ethical refinement, household management, and the art of governance; *Bonyād-e šer'e 'aref* or *Resāla-ye qāfia*, a work on rhyme written at the request of the mufti of Egypt, Bāqi Efendi. A unique copy of this last work is at the University of Istanbul Library (TY 1906). All the other works of Moḥyi are in a collection (*majmu'a*) belonging to the Khedivial Library in Cairo (Ḥelmi, pp. 235-38).

Bibliography: Moḥyi Moḥammad Golšani, *Manāqeb-e Ebrāhīm Golšani*, ed. Tahsin Yazıcı, Ankara, 1982, pp. vii-xi. 'A. Ḥelmi Dāḡestāni, *Fehrest al-kotob al-torkiya al-mawjuda fī'l-kotob-kāna al-keḏiviya*, Cairo, 1306/1888-89. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 3 vols. in 4, Istanbul, 1333-42/1914-28, I, pp. 162-63.

(TAHSIN YAZICI)

GOLŠANI ŠĀRUKĀNĪ. A 15th century Turkish poet who also wrote in Persian. His original name is unknown, and virtually no information is available on his life. His *nesbe* of Šāruḡāni suggests that he originated in the area of present-day Manisa, and the fact that he went to Šarvān, a destination chosen at the time by those who wished to become the disciples of Yaḥyā Šarvāni, the "second elder" of the Kalwati Sufi order, may imply that he was a dervish (this possibility is mentioned in Laṭifi, p. 283, and 'Āli, f. 134b). While in Šarvān, he became

گلشنی، محمد محیی‌الدین ← محیی گلشنی

گلشنی صاروخانی (golšā.ni-ye.sā.ru.xā.ni)، سده نهم هجری، صوفی و شاعر عثمانی. در صاروخان به دنیا آمد و در آنجا بالید. بیش‌تر زندگی وی در انزوا گذشت. وی از صوفیان و شاعران پرآوازه دوره فرمانروایی محمد فاتح عثمانی (۸۴۸ - ۸۵۰؛ ۸۵۵ - ۸۸۶ ق) است. گلشنی منظومه‌ای به ترکی با نام رازنامه (مقالات/پندنامه/اسرارنامه) در هفت بخش به تقلید از مثنوی معنوی سروده و در تألیف آن از بوستان سعدی نیز بهره برده است. گلشنی قصیده‌هایی در ستایش محمد فاتح و بایزید دوم (۸۸۶ - ۹۱۸ ق) سروده است. همچنین دیوان شعری به فارسی از وی باقی مانده است که نسخه‌ای از آن به شماره ۵۸۲۰ در کتابخانه بایزید نگه‌داری می‌شود. از دیگر آثارش: مولود نبی. منابع: پارسی‌نویسان آسیای صغیر، ۵۵؛ تاریخ امپراطوری عثمانی، ۱/۶۹۱؛ عثمانلی مؤلفری، ۲/۳۸۸؛

A history of Ottoman poetry, 2/378; Encyclopaedia of Islam, 2/1137; Islam ansiklopedisi, 4/835; Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi, 3/399; Türk edebiyatı ansiklopedisi, 2/557-558.

سارم

گلشهری (golšā.h.ri)، احمد، - پس از ۷۱۷ ق/۱۳۱۷ م، شاعر و عارف عثمانی. در گلشهر که امروزه به نام قیرشهر آوازه دارد، به دنیا آمد. پاره‌ای از منابع با استناد به ابیاتی از منطق‌الطیر گلشهری نام او را شیخ سلیمان یاد کرده‌اند و آرامگاهی در قیرشهر را که به شیخ سلیمان نامی منسوب است، خاکجای گلشهری دانسته‌اند. اما گولپینارلی انتساب نام سلیمان را به شاعر نادرست می‌داند و می‌گوید که طبیعی است که در قصه منطق‌الطیر بارها به نام سلیمان و هدهد برخوریم و این سلیمان هیچ ربطی به گلشهری و زادگاهش گلشهر/قیرشهر ندارد. در منابع آمده که گلشهری پس از درگذشت مولانا، چون از مریدان او و سلطان‌ولد بود، به خواهش سلطان‌ولد برای تبلیغ طریقت مولویه به قیرشهر رفت و احتمالاً خانقاهی در آنجا برآورد. اما در مناقب‌العارفین اقلانکی نامی از وی نیامده است. نسخه‌ای از منطق‌الطیر که در مصر کتابت شده و فؤاد کوپرولو آن را یافته است، نویسنده را چنین معرفی

سه‌هزارو شش‌صده بیت، در ۹۴۰ ق به انجام رسیده است. چنان‌که او می‌گوید: «خود نوشت و ختم کردش آن زمان - نه صد و چهل سال بود تاریخ آن» آغاز آن چنین است: «حمد لا یحصی ثنای بی‌قیاس - بی‌نهایت منت و بی‌حد سپاس» گلشن توحید به کوشش احمد نیازی چاپ شده است (استانبول، ۱۲۹۸ ق).

منابع: تاریخ ادبیات در ایران، ۳/۴۶۶؛ تاریخ نظم و نثر، ۴۶۸/۱؛ الذریعه، ۱۸/۲۲۵؛ زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی، ۲۱۵، ۲۱۶؛ فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، ۳/۴۴۹؛ ۸/۳۶۵-۳۶۶؛ فهرست کتابخانه ملی تبریز، ۳/۱۱۵۶؛ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۳/۱۶۳۷ - ۱۶۳۸؛ ۷/۲۴۸؛ فهرست نسخ خطی فارسی انستیتی آثار خطی تاجیکستان، ۱/۲۷۵ - ۲۷۸؛ فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی ایران، ۳/۱۹۵ - ۱۹۶؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ۴/۳۰۷۱؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دانشگاه استانبول، ۴۲، ۱۵۱، ۱۵۲؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه متنیسا، ۱۵۰؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه‌های ترکیه، ۴۷۴، ۴۷۵؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان کراچی، ۶۱۹ - ۶۲۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی آیت‌الله مرعشی، ۲۰/۱۳۱؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش، ۳/۱۷۷۹ - ۱۷۸۱؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ملک، ۴/۶۹۵؛ کشف‌الظنون، ۲/۱۵۰۵؛ مولویه بعد از مولانا، ۱۷۹ - ۱۸۰؛ نسخه‌های خطی، ۸/۲۰۹، ۲۲۷؛ نگاهی به روند نفوذ و گسترش زبان و ادب فارسی در ترکیه، ۲۱۹، ۲۲۰؛ هدیه‌العارفین، ۱/۲۷؛ *Catalogue of the Persian manuscripts in the British museum, 2/592-593.*

معصومی

گلشن سیمرخ (golšā.n-e.si.morq)، ترجمه ترکی منطق‌الطیر عطار نیشابوری، به قلم پیرمحمد ضعیفی. ضعیفی این اثر را در سده دهم هجری به ترکی برگردانده است. نسخه‌ای دست‌نویس از آن به شماره ۸۸۳ در بخش روان کتابخانه موزه توپقاپوسرای نگه‌داری می‌شود.

منابع: عثمانلی مؤلفری، ۲/۲۹۳؛ اصغر دلبری پور، «رد پای عطار در دیار ترکان»، سایه سیمرخ، ۲/۱۱۳.

سارم

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

181386

25 EKİM 2006

SONRA

15. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN GÜLŞENİ-İ SARŪHÂNİ'NİN
RĀZ-NĀME (MAĀLĀT-I GÜLŞENİ)
ADLI ESERİNİN TENKİTLİ METNİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Mestan YILDIRIMER

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	181386
Tas. No:	7811.215 YIL.0

İSTANBUL 2007